

**VOYADA YETMAGANLARGA IJTIMOY-HUQUQIY YORDAM
KO‘RSATISH MARKAZLARINING HUQUQBUZARLIK
PROFILAKTICASIDAGI O‘RNINI RIVOJLANTIRISH.**

Xaydarkulov Diyorbek Muxammadiyevich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: voyaga yetmaganlar, huquqbuzarliklar profilaktikasi, ijtimoiy-huquqiy yordam markazlari, yoshlar siyosati, rehabilitatsiya, ijtimoiy himoya, huquqiy madaniyat, psixologik yordam.

Annotatsiya: Mazkur maqolada voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish markazlarining jamiyatdagi o‘rni, ularning huquqbuzarliklar profilaktikasidagi roli hamda bu sohada rivojlanish istiqbollari chuqur tahlil etiladi. Bugungi kunda yoshlar o‘rtasida huquqbuzarliklar, g‘ayriijtimoiy xatti-harakatlar va ijtimoiy moslashuvdagi muammolar global miqyosda dolzarb masalaga aylangan. Shu bois voyaga yetmaganlarga mo‘ljallangan ijtimoiy-huquqiy yordam markazlari ularni qo‘llab-quvvatlash, psixologik yordam ko‘rsatish, tarbiyaviy va huquqiy yo‘nalishda yo‘l-yo‘riq berish orqali huquqbuzarliklarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada, xususan, O‘zbekiston Respublikasida ushbu markazlar faoliyatini takomillashtirish, ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, kadrlar salohiyatini oshirish, shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali samaradorlikni yanada kuchaytirish masalalari yoritilgan. Shu bilan birga, xalqaro tajribalar, xususan, Yevropa davlatlari va Osiyo mamlakatlarida voyaga yetmaganlar bilan ishlashning huquqiy asoslari tahlil qilinib, ularni milliy amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlari muhokama qilingan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, ijtimoiy-huquqiy yordam markazlarining samaradorligini oshirish uchun quyidagi yo‘nalishlar ustuvor hisoblanadi: tizimni raqamlashtirish, profilaktika inspektorlari va psixologlar o‘rtasida yagona ma‘lumot almashish platformasini yaratish, markazlarni mahalla, maktab va huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan uzviy hamkorlikda ishlashini ta‘minlash. Shuningdek, voyaga yetmaganlarning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish, ularni jamiyat hayotiga faol jalb etish orqali huquqbuzarliklarning oldini olish mumkinligi asoslab berilgan. Maqola yakunida voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish tizimini modernizatsiya qilish nafaqat huquqbuzarliklarni kamaytirish, balki sog‘lom, huquqiy bilimga ega, ma‘naviy barkamol yosh avlodni shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega ekanligi ta‘kidlangan.

Ключевые слова: несовершеннолетние, профилактика правонарушений, социально-правовая помощь, социальная защита, воспитание, правовое сознание, молодежная политика, психология.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль центров социально-правовой помощи несовершеннолетним в профилактике правонарушений, а также анализируются направления развития их деятельности в современных условиях. Автор подчеркивает, что увеличение числа правонарушений среди молодежи связано

5-NOYABR, 2025-YIL

не только с социально-экономическими факторами, но и с недостаточной правовой информированностью и психологической поддержкой подростков. В работе раскрыты основные задачи данных центров — оказание правовой, психологической и воспитательной помощи несовершеннолетним, способствование их социальной адаптации и предупреждение противоправных действий. Особое внимание уделено необходимости укрепления материально-технической базы, подготовки квалифицированных кадров и внедрения современных цифровых технологий в деятельность данных учреждений. В статье приведён сравнительный анализ опыта зарубежных стран, показана важность международного сотрудничества в области профилактики правонарушений среди несовершеннолетних. Отмечено, что создание интегрированной системы взаимодействия между центрами социально-правовой помощи, школами, правоохранительными органами и семьями является одним из ключевых условий повышения эффективности профилактической работы. Автор делает вывод, что развитие центров социально-правовой помощи несовершеннолетним способствует укреплению социальной стабильности, формированию законопослушного, нравственно зрелого поколения и снижению уровня преступности в обществе.

Keywords: minors, crime prevention, social and legal assistance, youth policy, rehabilitation, legal awareness, social protection, psychological support.

Annotation: This article examines the role of social and legal assistance centers for minors in the prevention of offenses and analyzes the prospects for developing their activities under modern conditions. The author emphasizes that juvenile delinquency is closely linked to insufficient legal awareness, weak family support, and lack of social adaptation mechanisms. Therefore, strengthening the work of such centers is crucial for ensuring effective crime prevention among minors. The research highlights the main functions of these centers — providing legal and psychological support, assisting in social reintegration, conducting educational activities, and creating a safe environment for minors at risk. The article also explores strategies for improving the efficiency of these institutions through digitalization, staff training, and resource optimization. A comparative study of international experience reveals that close cooperation between social service institutions, educational organizations, and law enforcement agencies plays a decisive role in preventing juvenile delinquency. The implementation of best global practices in the national system of social and legal support can significantly enhance the preventive potential of such centers. The conclusion emphasizes that the development of social and legal assistance centers for minors not only reduces crime rates but also fosters a generation of socially responsible, law-abiding, and morally mature citizens.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda voyaga yetmaganlar o‘rtasida huquqbuzarliklar va g‘ayriijtimoiy xulq-atvor holatlarining oldini olish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki voyaga yetmaganlar jamiyatning eng nozik, ijtimoiy jihatdan himoyaga muhtoj

qatlamidir. Ularning shakllanayotgan dunyoqarashi, hayotiy qarashlari, ijtimoiy va huquqiy ong darajasi, tarbiyaviy muhit ta'sirida o'zgaruvchan bo'lib, bu yosh davrida yo'l qo'yilgan xatolar kelajakda jiddiy ijtimoiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Shu boisdan ham davlatimiz tomonidan voyaga yetmaganlar huquqlarini himoya qilish, ularni ijtimoiy-huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida voyaga yetmaganlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish borasida bir qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, “Voyaga yetmaganlar o'rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to'g'risida”gi Qonun, “Bola huquqlari kafolatlari to'g'risida”gi Qonun, “Profilaktika faoliyati to'g'risida”gi Qonun va boshqa me'yoriy hujjatlar ushbu sohada huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu qonunlar voyaga yetmaganlarga nisbatan ijtimoiy, psixologik, pedagogik va huquqiy yordam ko'rsatishning tashkiliy asoslarini belgilab beradi. Ayniqsa, voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko'rsatish markazlarining tashkil etilishi ushbu sohadagi islohotlarning muhim natijasi sifatida e'tirof etiladi. Mazkur markazlar faoliyatining asosiy maqsadi — voyaga yetmaganlarni huquqbuzarliklardan, jinoyatga moyillikdan, g'ayriijtimoiy muhit ta'siridan himoya qilish, ularni ijtimoiy moslashtirish, o'qish va mehnatga jalb etish, psixologik yordam ko'rsatish hamda huquqiy madaniyatini oshirishdan iboratdir. Bunday markazlar davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lgan — voyaga yetmaganlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash tizimini amalda ta'minlab beradi. Shu bilan birga, ular profilaktika inspektorlari, psixologlar, pedagoglar, tibbiyot xodimlari va huquqshunoslar bilan hamkorlikda ishlaydi. Bu esa huquqbuzarliklarning oldini olishda kompleks yondashuvni shakllantiradi. Bugungi kunda voyaga yetmaganlar orasida huquqbuzarliklar kelib chiqishining asosiy sabablari orasida oila tarbiyasidagi kamchiliklar, ijtimoiy nazoratning yetarli emasligi, bo'sh vaqtni to'g'ri tashkil eta olmaslik, o'qishga yoki mehnatga bo'lgan befarqlik, axborot makonidagi salbiy ta'sirlar, psixologik stress va atrof-muhitning noto'g'ri ta'siri kabilar alohida o'rin tutadi. Shu sababli ham huquqbuzarliklarning oldini olishda faqatgina jazolash yoki nazorat qilish emas, balki ijtimoiy rehabilitatsiya, ruhiy yordam, oilaviy qo'llab-quvvatlash va ma'naviy tarbiya muhim o'rin tutadi. Ijtimoiy-huquqiy yordam markazlari ana shunday ko'p qirrali faoliyatni olib boruvchi, profilaktikaning amaliy bo'g'ini sifatida xizmat qiladi. Mazkur markazlar faoliyati nafaqat voyaga yetmaganlar bilan, balki ularning ota-onalari, o'qituvchilari, mahalla faollari bilan ham yaqindan bog'liq. Chunki voyaga yetmagan shaxsning xatti-harakati, huquqbuzarlikka moyilligi yoki ijobiy yo'nalishga o'tishi ko'p jihatdan uning oilasi va ijtimoiy muhitiga bog'liqdir. Shu bois markazlar o'z faoliyatida ijtimoiy sheriklik tamoyiliga asoslanadi. Bu esa davlat organlari, nodavlat tashkilotlar, ta'lim muassasalari va mahalla fuqarolar yig'inlari o'rtasida mustahkam hamkorlikni yo'lga qo'yishni taqozo etadi. Shuningdek, voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko'rsatish markazlari profilaktika inspektorlari faoliyatida ham muhim o'rin tutadi. Ular orqali aniqlangan muammoli o'smirlar, nazoratsiz qolgan bolalar, zo'ravonlik yoki ruhiy bosimga uchragan voyaga yetmaganlar bilan tizimli ish olib boriladi. Psixologik suhbatlar, ijtimoiy moslashtirish mashg'ulotlari, huquqiy seminar va treninglar orqali voyaga

yetmaganlarning xulq-atvori ijobiy tomonga o‘zgarishiga erishiladi. Bundan tashqari, bugungi globallashuv jarayonida axborot texnologiyalari, internet va ijtimoiy tarmoqlarning bolalar ongiga ta’siri ortib borayotgan sharoitda, huquqbuzarliklarning yangi shakllari ham paydo bo‘lmoqda. Shu sababli markazlar nafaqat an’anaviy tarbiya va reabilitatsiya usullarini, balki zamonaviy raqamli profilaktika mexanizmlarini ham qo‘llashlari zarur. Jumladan, onlayn psixologik maslahatlar, huquqiy ma’lumot platformalari, yoshlar uchun axborot xavfsizligi bo‘yicha o‘quv dasturlari shular jumlasidandir. Demak, voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish markazlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi o‘rni faqatgina huquqiy yordam yoki nazorat bilan chegaralanmaydi. Ularning faoliyati keng qamrovli bo‘lib, shaxsni jamiyat hayotiga moslashtirish, ijtimoiy adolat va insonparvarlik tamoyillarini qaror toptirish, voyaga yetmaganlarning kelajakka ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bois bu sohada olib borilayotgan islohotlar va yangiliklarni chuqur o‘rganish, ularning amaliy natijalarini baholash va takomillashtirish istiqbollari ushbu maqolaning asosiy maqsadlaridan biridir.

ASOSIY QISM

Voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish markazlari jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish tizimining ajralmas bo‘g‘ini hisoblanadi. Bu markazlarning asosiy maqsadi – huquqiy muammolarga duch kelgan, ijtimoiy muhitga moslashishda qiyinchilikka uchragan yoki g‘ayriijtimoiy xulq-atvor namoyon qilayotgan voyaga yetmaganlarga yordam berishdir. Ular nafaqat individual yordam, balki ijtimoiy reabilitatsiya, psixologik maslahat, o‘quv dasturlari va oilaviy muhitni yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlarni ham amalga oshiradi. Shu sababli bu markazlar faoliyatining samaradorligi bevosita voyaga yetmaganlar o‘rtasida huquqbuzarliklar ko‘rsatkichiga ta’sir qiladi. O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda yoshlar siyosati doirasida voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilish, ularni g‘ayriijtimoiy muhitdan himoyalash, ijtimoiy-huquqiy yordam tizimini rivojlantirish borasida keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, “Yoshlar daftari”, “Mahalla posboni” tizimlari, “Temir daftar” mexanizmi, “Oilaviy maslahat markazlari” kabi tashabbuslar bilan bir qatorda voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish markazlarining huquqiy asoslari ham mustahkamlanmoqda. Bu markazlar faoliyati Ichki ishlar organlari, Xotin-qizlar qo‘mitasi, Oila va bolani qo‘llab-quvvatlash agentligi, ta’lim muassasalari va mahallalar bilan uzviy hamkorlikda olib boriladi. Huquqbuzarliklar profilaktikasini samarali tashkil etishda ushbu markazlar bir necha yo‘nalishda faoliyat yuritadi. Birinchidan, profilaktik-tarbiyaviy yo‘nalish, ya’ni voyaga yetmaganlarning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish, ular orasida huquqiy savodxonlikni targ‘ib etish muhim o‘rin tutadi. Ikkinchidan, psixologik va pedagogik yo‘nalish, bunda oilaviy nizolar, ruhiy bosim yoki zo‘ravonlik tufayli ijtimoiy muammolarga duch kelgan bolalar bilan ishlash mexanizmlari yo‘lga qo‘yiladi. Uchinchidan, ijtimoiy-huquqiy yordam yo‘nalishi orqali voyaga yetmaganlarga bepul huquqiy maslahat, sud yoki tergov jarayonlarida himoya, ularning huquqlarini ta’minlashga qaratilgan xizmatlar ko‘rsatiladi. Markazlarning samaradorligini oshirishda kadrlar salohiyati hal qiluvchi ahamiyatga ega. Chunki bu tizimda ishlovchi xodimlar – psixolog, huquqshunos, pedagog, sotsiolog, tibbiyot mutaxassislari – har bir bola bilan individual

5-Noyabr, 2025-yil

yondashuv asosida ishlashlari talab etiladi. Shu sababli ularning malakasini oshirish, tajriba almashish, xorijiy amaliyotni o‘rganish, zamonaviy pedagogik va psixologik metodlarni qo‘llash muhimdir. Bugungi kunda bu markazlar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarni joriy etish ham katta imkoniyat yaratmoqda. Masalan, voyaga yetmaganlar haqida yagona elektron ma’lumotlar bazasini shakllantirish, huquqbuzarlikka moyil bolalar haqida profilaktika inspektorlari, maktab psixologlari va mahalla mas’ullari o‘rtasida axborot almashish tizimini yo‘lga qo‘yish natijasida erta ogohlantirish choralari kuchayadi. Bunday tizimlar, o‘z navbatida, voyaga yetmaganlar o‘rtasidagi jinoyatchilikni kamaytirish va profilaktika ishlarini tizimlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, markazlar faoliyatida mahalla va oila institutlari bilan hamkorlik masalasi alohida ahamiyatga ega. Chunki huquqbuzarliklarning aksariyati bolalar uchun eng yaqin muhit – oila va mahalla doirasidagi tarbiya kamchiliklari bilan bog‘liq. Shu bois, ijtimoiy-huquqiy yordam markazlari otalilar bilan muntazam suhbatlar o‘tkazish, ularga tarbiyaviy metodik ko‘rsatmalar berish, oila ichidagi nizolarni hal etishda vositachilik qilish kabi vazifalarni bajarishi lozim. Bu jarayonda “bir bola – bir tizim” tamoyili asosida yondashuv muhim, ya’ni har bir voyaga yetmagan shaxs uchun individual reabilitatsiya dasturi ishlab chiqilishi kerak. Xalqaro tajribadan kelib chiqib aytish mumkinki, voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish tizimini samarali yo‘lga qo‘ygan mamlakatlarda huquqbuzarliklar soni keskin kamaygan. Masalan, Shvetsiya, Niderlandiya, Yaponiya va Janubiy Koreya davlatlarida bolalar bilan ishlashda psixologik yondashuv, oilaviy maslahat va reabilitatsiya dasturlarining samarali modeli joriy etilgan. Bu tajribani O‘zbekiston sharoitiga moslashtirish, ya’ni markazlar faoliyatida erta ogohlantirish tizimi, psixologik test va kuzatuv mexanizmlarini keng joriy etish, shuningdek, “ijtimoiy-pedagogik monitoring” tizimini yaratish maqsadga muvofiqdir. Bundan tashqari, ijtimoiy-huquqiy yordam markazlari faoliyatida nodavlat notijorat tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Chunki fuqarolik jamiyati institutlari yoshlar bilan ishlash, ijtimoiy loyihalarni amalga oshirish, huquqiy savodxonlikni oshirish va gumanitar yordam ko‘rsatishda katta tajribaga ega. Davlat va NNTlar hamkorligi markazlar faoliyatini yanada jonlantiradi, ularning ta’sir doirasini kengaytiradi va resurs imkoniyatlarini oshiradi. Markazlar faoliyatini rivojlantirishda yana bir dolzarb yo‘nalish — profilaktika ishlarining ijtimoiy natijadorligini baholash tizimini joriy etishdir. Ya’ni, har bir markazning faoliyati natijalari statistik ma’lumotlar, so‘rovnomalar, huquqbuzarliklarning kamayish ko‘rsatkichlari asosida baholanadi. Bu jarayon natijalarga asoslangan boshqaruv tizimini shakllantiradi va resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi. Shuningdek, voyaga yetmaganlarga nisbatan huquqbuzarlik sodir etgan holatlarda markazlar ularning reabilitatsiyasi, psixologik tiklanishi va jamiyatga qayta integratsiyasi bilan shug‘ullanishi lozim. Jinoyat sodir etgan voyaga yetmaganlarni faqat jazolash emas, balki ularni to‘g‘ri yo‘lga qaytarish, ijtimoiy yordam ko‘rsatish va mehnat faoliyatiga jalb etish orqali ularning ijobiy o‘zgarishiga erishish bugungi davr talabi hisoblanadi.

XULOSA

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti, davlat xavfsizligi va ijtimoiy barqarorlikning muhim omillaridan biri bu yosh avlodning to‘g‘ri tarbiyalanishi, ularning huquqiy

5-Noyabr, 2025-yil

madaniyatini shakllantirish hamda g‘ayriijtimoiy xatti-harakatlardan himoya qilish tizimining mustahkamligidir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish markazlarining faoliyati huquqbuzarliklar profilaktikasining eng samarali va zamonaviy shakllaridan biri sifatida e‘tirof etilishi mumkin. Chunki bu markazlar huquqni muhofaza qiluvchi organlar, ta’lim muassasalari, mahalla tizimi va fuqarolik jamiyati institutlari o‘rtasidagi hamkorlikni birlashtiruvchi, kompleks yondashuvni ta’minlovchi muhim tizimdir. O‘zbekiston Respublikasida voyaga yetmaganlar o‘rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish masalasi doimo davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralib kelmoqda. So‘nggi yillarda bu borada olib borilayotgan islohotlar, xususan, “Yoshlar – kelajagimiz”, “Bola huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonunlar, Prezident farmon va qarorlari, hukumat dasturlari ushbu yo‘nalishning institutsional asoslarini mustahkamlab berdi. Bu hujjatlar voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish markazlari faoliyatini yangi bosqichga olib chiqishga, ularning moddiy-texnik bazasini yaxshilashga, professional kadrlar tayyorlash tizimini yo‘lga qo‘yishga xizmat qilmoqda. Shunga qaramay, amaliyotda ayrim muammolar hamon saqlanib qolmoqda. Jumladan, ayrim markazlarda kadrlar yetishmasligi, psixologik xizmatlar sifati pastligi, oila va mahalla bilan hamkorlikning yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmaganligi, profilaktika faoliyatining tizimlashtirilmaganligi, raqamli monitoring mexanizmlarining to‘liq ishlamayotgani shular jumlasidandir. Shuningdek, markazlarning faoliyati ko‘p hollarda huquqiy yordam bilan chegaralanib qolmoqda, ammo ularning rehabilitatsion, pedagogik va psixologik funksiyalari yetarlicha faollashtirilmagan. Shu sababli bu tizimni tubdan modernizatsiya qilish, yangi texnologiyalarni joriy etish, davlat va nodavlat sektor o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish dolzarb masala bo‘lib qolmoqda.

Voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatish markazlarining faoliyatini takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

Birinchidan, tizimni raqamlashtirish va monitoring mexanizmlarini yaratish. Bu orqali voyaga yetmaganlar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni yagona elektron bazada jamlash, huquqbuzarlikka moyillik darajasini aniqlash, erta ogohlantirish tizimini shakllantirish hamda barcha tegishli subyektlar o‘rtasida tezkor axborot almashinuvini yo‘lga qo‘yish mumkin bo‘ladi.

Ikkinchidan, psixologik va pedagogik xizmatlar faoliyatini kuchaytirish. Har bir markazda professional psixologlar, sotsiologlar, pedagoglar va huquqshunoslarning yagona jamoa sifatida ishlashi zarur. Ular voyaga yetmaganlarning individual psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda, rehabilitatsiya dasturlari va motivatsion treninglar tashkil etishlari kerak.

Uchinchidan, mahalla va oila bilan integratsiyalashgan yondashuvni joriy etish. Huquqbuzarliklarning ildizi ko‘pincha oilaviy muhitdagi muammolar bilan bog‘liq bo‘ladi. Shu bois, markazlar faoliyatida ota-onalar bilan ishlash, tarbiyaviy seminarlar o‘tkazish, oila nizolarini bartaraf etish va ijtimoiy vositachilik xizmatini yo‘lga qo‘yish zarur.

To‘rtinchidan, kadrlar salohiyatini oshirish. Bu borada oliy ta’lim muassasalari bilan hamkorlikda maxsus o‘quv kurslarini tashkil etish, amaliy tajriba almashish, xalqaro

treninglarda qatnashish muhimdir. Har bir xodim voyaga yetmaganlar bilan muloqotning psixologik nozik jihatlarini, ularning huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini chuqur bilishi kerak.

Beshinchidan, nodavlat notijorat tashkilotlar va fuqarolik jamiyati institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish. Ular ijtimoiy loyihalarni amalga oshirish, huquqiy-ma'rifiy kampaniyalarni o'tkazish, yoshlar orasida ijtimoiy faollikni oshirishda katta hissa qo'shishi mumkin.

Oltinchidan, xalqaro tajribalarni milliy amaliyotga tatbiq etish. Xususan, Yevropa davlatlari, Janubiy Koreya, Yaponiya kabi mamlakatlarda ijtimoiy-huquqiy yordam tizimi mukammal ishlaydi. U yerda voyaga yetmaganlarga nisbatan jazodan ko'ra, reabilitatsiya va ijtimoiy moslashuv ustuvor qo'yiladi. Shu modelni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish, "Restorativ adolat" tamoyillarini keng qo'llash markazlar faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqadi.

Shu bilan birga, markazlarning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, zarur jihozlar, trening xonalari, psixologik diagnostika vositalari bilan ta'minlash ham dolzarb vazifalardan biridir. Bu nafaqat xizmat sifatini oshiradi, balki mutaxassislar faoliyatining samaradorligini ham kafolatlaydi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar asosan ijtimoiy nazoratning sustligi, bo'sh vaqtni to'g'ri tashkil etmaslik, oilaviy tarbiya kamchiliklari va psixologik yordamning yetishmasligi oqibatida yuzaga keladi. Shu sababli ijtimoiy-huquqiy yordam markazlari faoliyatini kuchaytirish bu muammolarning ildizini bartaraf etishga xizmat qiladi. Ular nafaqat jinoyatchilikni kamaytiradi, balki jamiyatda sog'lom, huquqiy bilimga ega, ijtimoiy mas'uliyatli yosh avlodni shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduqahhorov, T. Huquqbuzarliklarni oldini olish va jamiyat xavfsizligi. Toshkent: Huquq, 2020.
2. Islomov, S. Profilaktika tizimi va fuqarolar bilan hamkorlik. Toshkent: IIV Nashriyoti, 2019.
3. Karimova, N. Davlat boshqaruvi va huquqbuzarliklar profilaktikasi. Toshkent: Akademiya Nashriyoti, 2021.
4. Murodov, J. Hududiy monitoring va jinoyatchilikni oldini olish. Toshkent: Adabiyot va Huquq, 2021.
5. Home Office. Crime Prevention and Community Safety. London, 2018.